

BACHELOROPPGÅVE

” Stakkar de barna som må bo hos noen de ikke kjenner”

Hvilken kunnskap kan være nyttig for barnevernet når de vurderer om barn skal i slektsfosterhjem, og hvilke utfordringer/muligheter står barnevernet ovenfor når dette skal vurderes.

Av
Maren Kristine Lye Bårdsen
Kandidatnummer: 60

“Poor children that has to live with someone they do not know”

What knowledge can be useful when “barnevernet” considers if kinship care is the best alternative for a child, and what challenges/possibilities “barnevernet” stands above when this to be considered.

Sosialt Arbeid

BSV5-300

25.05.20016

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Eg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane løyve til å publisere oppgåva («Stakkar de barna som må bo hos noen de ikke kjenner») i Brage dersom karakteren A eller B er oppnådd.

Eg garanterer at eg har opphav til oppgåva, saman med eventuelle medforfattarar.

Opphavsrettsleg beskytta materiale er nytta med skriftleg løyve.

Eg garanterer at oppgåva ikkje inneheld materiale som kan stride mot gjeldande norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

kandidatnummer 60.

Maren Kristine Lye Bårdsen

kandidatnummer og namn

JA X

NEI

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
1.1 Begrunnelse for tema	2
1.2 Hva er slektsfosterhjem	3
1.3 Avgrensning	3
1.4 Oppgavens struktur	4
2.0 Litteratur som metode	4
2.1 Primærlitteratur – forskningsbasert kunnskap	5
2.1.1 Barndom i fosterhjem i egen slekt	6
2.1.2 Slektsfosterhjem- offentlig tiltak i private hjem	6
2.1.3 Fosterhjems plassering i slekt og nettverk- handlingsrom og dilemmaer	6
2.2 Sekundærlitteratur	7
2.3 Vurdering av litteraturen	8
3.0 Bakgrunn	9
3.1 Slektsfosterhjem i et historisk perspektiv	9
3.2 Barnevernets oppgave	9
3.3 Juridiske perspektiv	10
4.0 Teori	10
4.1 Slektsteori - hva er slekt?	10
4.1.1 Slektsposisjon og relasjonelle historier	11
4.2 Grunnprinsipper for barnevernsarbeid	12
4.2.1 Barnets beste	12
4.2.2 Biologisk bånd	13
4.2.3 Barnets medvirkning	13
4.3 Tilknytning	14
4.4 Barns behov- Stabilitet og kontinuitet	14
4.5 Den sosialøkologiske utviklingsmodell- kartlegging av barnets sosiale verden	15
4.6 Familieråd	16
5.0 Drøfting	17
5.1 Prinsippenes anvendelse i praksis	17
5.2 Når kan slektsfosterhjem være en utfordring	18
5.3 Hvilke muligheter står barnevernet overfor i slektsfosterhjem	20
6.0 Avslutning	22
Litteraturliste	24

1.0 Innledning

De fleste barn og unge i Norge i dag vokser opp under trygge forhold, med omsorgsfulle foreldre rundt seg. Dessverre er ikke dette tilfelle for alle, noen forhold i hjemme kan være så skadelig for barnet at det kan bli vanskelig for dem å bo hos sine foreldre. I slike tilfeller er det samfunnets oppgave og ansvar å sørge for at disse barna får vokse opp under stabile rammer hvor de kan utvikle seg i et trygt miljø (Bunkholdt, 2012). Både regjeringens politikk og arbeid innenfor barnevernet vektlegger at dersom et barn ikke kan bo hjemme, bør det fortrinnsvis vurderes om barnet kan plasseres hos slekt eller nettverk (Meld. St. 17. (2015–2016). På den andre siden kan det å flytte innenfor slekt by på utfordringer, og det vil ikke være et alternativ for alle barn.

I denne oppgaven ønsker jeg å rette søkelys mot kunnskapsgrunnlag som kan vær særlig viktig i arbeidet med vurdering og rekruttering av fosterhjem i slekt og nettverk. Å være fosterbarn og fosterfamilie handler om mer enn bare rekruttering og faglig begrunnelse, det handler også om kontinuitet i relasjonen, familieband, livserfaringer og omsorg (Bufetat, 2013).

1.1 Begrunnelse for tema

” Stakkar de barna som må bo hos noen de ikke kjenner”, var ett utsagn fra ei jente jeg møtte under min praksisperiode. Der og da tenkte jeg ikke så mye over det hun sa, men i ettertid har jeg brukt mye tid på å reflektere rundt utsagnet. Utviklingen innenfor fosterhjemsystemet er et felt som interesserer meg. Jeg har fulgt den faglige debatten rundt fosterhjemsplassing hos slekt og nettverk, men føler selv at jeg har hatt for lite kunnskap på område til å uttale meg. Jeg ønsker derfor å få en dypere forståelse og en bredere kunnskap om emnet, ettersom det er et felt jeg ser for meg å jobbe innenfor i fremtiden. Selv om jenta fra praksisen min kan ha hatt helt andre intensjoner med kommentaren, fikk det meg til å tenke over hvilke kunnskap som er særlig viktig i vurdering om barnet skal bo hos slekt eller plasseres i en familie som barnet ikke har kjennskap til. Selv om det står i lovens forskrifter om fosterhjem (2003) at barneverntjenesten alltid skal vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem, viser tall fra Bufdir (2015) at bare 23 % av alle barn som er plassert i fosterhjem er plassert i slektsfosterhjem. Mine umiddelbare spørsmål er da: Hvorfor er dette tilfelle? Er slektsplassing en utfordring? Hva sier forskning om slike plasseringer? Og sist, hvilke metoder og muligheter finnes det i arbeidet med slektsplassing?

Med utgangspunktet i det overstående blir min problemstilling formulert slik:

- *Hvilken kunnskap kan være nyttig for barnevernet når de vurderer om barn skal i slektsfosterhjem, og hvilke utfordringer/muligheter står barnevernet ovenfor når dette skal vurderes.*

1.2 Hva er slektsfosterhjem

I barnevernsloven jf. §4-22 første ledd defineres det på en generelt grunnlag hva et fosterhjem er:

- a) private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd,
- b) private hjem som skal godkjennes i henhold til § 4-7.

I kunnskapsstatus for fosterhjemsarbeid definerer Elisabeth Bach- Hansen et al. fosterhjem slik: *Et fosterhjem er et hjem som, for kortere eller lengre tid, med eller uten forsterkingstiltak, med eller uten slektstilknytning til barnet, med eller uten direkte tilknytning til staten mottar ett eller flere barn til oppfostring (Bach-Hansen, Egelund og Havik, 2010. S, 17).* Slektsfosterhjem innebære fosterhjems plasseringer hos familiemedlemmer, det kan eksempelvis være besteforeldre, søsken eller andre som er i slekt med barnet.

1.3 Avgrensning

For å avgrense oppgaven har jeg valgt å ta for meg de barna som skal plasseres under offentlig omsorg, det vil si at det er staten som har hovedansvaret for barnets omsorg jf, bvl § 4-12. Dette utelukker de barna som er plassert etter frivillig/hjelpetiltak jf. bvl §4-4 fjerde ledd. Dette fordi hjelpetiltak og privat plassering er frivillig og kontrollert av den biologiske familien, og fordi samfunnets maktutøvelse griper mindre inn i disse sakene enn de gjør i en tvangsplassering (Bunkholdt og Sandbæk, 2011). Barn kan være under barnevernets omsorg fra de er 0 til 18 år. Videre i oppgaven kommer jeg til å bruke begrepet slektsfosterhjem, når jeg snakker om barn skal/er plassert hos slekt. Barnevernsarbeiderens kunnskapsgrunnlaget og kompetanse er omfattende og sammensatt. Mye av kunnskapen omhandler barns utvikling og behov, men i tillegg må en som ansatt i barnevernet forholde seg til lovverk, prinsipper, skjønn og etikk (Bunkholdt og Kvaran 2015). For å avgrense oppgaven har jeg valgt å ta for

meg slektsteori for å få en bedre forståelse av hva som skjer innad i en familie når barnet ikke lengre kan bo hos sine biologiske foreldre. Jeg vil se på prinsippene i barnevernet i forhold til deres betydning i slektsfosterhjem. Jeg vil også ta for meg stabilitet og kontinuitet, dette med utgangspunktet i at det legges særlig vekt på dette i forhold til barns behov. Jeg mener også det er relevant å se på tilknytning som er en vesentlig del av barns utvikling. Til slutt vil jeg gjøre rede for en metode og en modell som kan være nyttig i slektsfosterhjem.

1.4 Oppgavens struktur

Jeg har valgt å dele oppgaven inn i seks kapitler, dette for å få en bedre oversikt og struktur på oppgaven. I kapittel én vil jeg ha en gjennomgang av littraturvalg, her vil jeg presentere primærlitteraturen og sekundærlitteraturen oppgaven bygger på. I kapittel to vil jeg gi en kort innføring i bakgrunn, strukturellere rammer, lovgrunnlag og slektsplassering i et historisk perspektiv. I kapittel tre vil jeg ta for meg teori som jeg mener kan underbygge min problemstilling, og knytte dette opp mot hvilken kunnskap og kompetanse som kan være særlig viktig i slektsplasseringer. Videre i kapittel fire vil jeg bruke teorien og forskningen for å belyse og drøfte hvilke utfordringer og muligheter barnevernet kan stå ovenfor i prosessen med slektsfosterhjem. Til slutt i kapittel fem vil jeg samle trådene, og komme med avsluttende refleksjoner.

2.0 Litteratur som metode

Metode er et verktøy man kan bruke for å samle inn informasjon. Informasjonen som blir samlet inn blir omtalt som data. Det er viktig å ha kunnskap om metode når man skal starte arbeidet med en oppgave, dette gir meg en bedre forutsetning for det videre arbeidet (Dalland, 2012). Metoden skal hjelpe meg til å samle inn relevant data for å belyse problemstillingen. I min oppgave har jeg brukt litteraturstudie som metode. Det har jeg valgt på bakgrunn av at jeg har funnet en del forskning som jeg mener er dekkende i forhold til min problemstilling. Litteraturstudie innebærer en fremstilling av eksisterende teori og empiri som forskningsrapporter og fagartikler (Dalland, 2012). I prosessen med å finne litteratur benyttet jeg meg i hovedsak av primærdata. Primærdata er data som forskeren/forfatteren har samlet inn selv, mens den dataen som er samlet inn av andre kalles sekundærdata (Halvorsen, 2004). Jeg vil benytte meg av primærdata når det er snakk om forskning, slik at jeg unngår feiltolkning som kan oppstå ved at empiri blir tolket ut fra sekundærkildens oppfatning. Sekundærdata vil jeg benytte meg av for å finne frem til teori som kan kaste lys over mine funn av studie.

For å finne forskningsartikler har jeg brukt databasene Oria, Academic Search Premier og Google Scholar. Dette har jeg gjort for å få en god oversikt over hvilken forskning og teori som finnes i de ulike databasene. Jeg har brukt søkeord som ”fosterhjem i slekt og nettverk”, ”slektsfosterhjem”, ”fosterhjem”, ”kinship care” og ”foster care”. I søkene kom det fram ulike forskningsartikler, disse måtte jeg ha en gjennomgang av i forhold til hva som var relevant knyttet til min oppgave. Jeg har i tillegg gått i gjennom litteraturlistene i de mest sentrale fagbøkene. Selv om det er begrenset med bøker skrevet konkret om akkurat fosterhjem i slekt og nettverk, finnes det en del litteratur på fosterhjem som er overførbart til mitt tema.

2.1 Primærlitteratur – forskningsbasert kunnskap

Slektsfosterhjem er et felt som inntil nylig har fått lite oppmerksomhet. I 2010 la Norsk institusjon for forskning om oppvekst, velferd og aldring frem en rapport med oversikt over forskning gjort på feltet. Rapporten viser at det er lite forskning om slektfostehjem i Norge fram til 2003 (Bach-Hansen, Egelund og Havik, 2010). Rapporten refererer også til forskning utført i både Storbritannia, USA og Spania, og en del av funnene i disse studiene samsvarer med. En del av funnene i nordiske studier uten at resultatene er helt entydige. Jeg stiller meg litt kritisk til hvor overførbart dette er i forhold til norsk kontekst. Dette på bakgrunn av at det norske velferdssystemet er mer rettighetsorientert.

Med utgangspunkt i at det inntil nylig har vært lite forskning på feltet, kan dette ha påvirket til at barnevernet har hatt redusert kunnskapsgrunnlag i vurdering om barn skal plasseres i slekt eller nettverk (Haaland 2014). Den forskningen som har blitt gjort omhandler i stor grad fosterbarn og fosterforeldre. For kunne beskrive barnevernets kunnskapsgrunnlag i slektsfosterhjem er det vesentlig å benytte seg av studie der de er gjort intervju knyttet til deres opplevelse.

Jeg har i hovedsak valgt å forholde meg til to studier, dette er to separerte doktoravhandlinger av Amy Holtan (2002) og Renee Thørnblad (2011). De er begge forskere ved universitetet i Tromsø. Holtans formål med prosjektet var å gi barnevernsfeltet anvendbar kunnskap i forbindelser med kriterier for valg av omsorgsalternativ og oppfølging av barn som bor i slektsfosterhjem. I tillegg hadde prosjektet til hensikt å øke innsikten om slektfosterhjem, ettersom det før 2002 forelå lite forskning i Norge og i Norden på barn som bor i fosterhjem hos slekt.

2.1.1 Barndom i fosterhjem i egen slekt

Studiene til Holtan bygger både på kvalitative og kvantitative intervju med 214 fosterbarn, fosterforeldre og deres biologiske foreldre. Av disse barna bodde 124 i slektsfosterhjem og 90 bodde i fosterhjem der de ikke hadde kjennskap til familien før. Funn i studiene viser at det ikke er grunnlag for skepsis til slektsplasseringer. Disse plasseringene er relativt stabile ordninger for fosterbarn. Nesten dobbelt så mange foreldre anker saker der barna er plassert i ukjente hjem sammenlignet med slektsfosterhjem. I tillegg var det hele 21 % av de ordinære fosterhjemmene som vurderte å si opp kontrakten, kontra 12 % i slektsfosterhjem. Barna i slektsfosterhjem hadde også oftere samvær med sine biologiske foreldre. Studie viser en overveielse av positive resultater hos de barna som vokser opp hos slekt. Det kom fram at disse barna føler seg bedre integrert i samfunnet, og at de ble mer sosialt akseptert når de fortalte at de bodde hos en slektning fremfor enn fremmede. På den andre siden følte slektsfosterhjem at barneverntjenesten hadde for lite eller ingen oppfølging av dem, dette gjelder óg andre instanser som psykisk helsevern, barnehage og skolefritidsordning. Rapporten konkluderer avslutningsvis med at slektsfosterhjem ikke bør brukes for et hvert barn, og at i mange tilfeller kan slekten føler seg presset til å ta på seg et oppdrag og ansvar de i utgangspunktet ikke ønsker.

2.1.2 Slektsfosterhjem- offentlig tiltak i private hjem

Rene Thørnblads studie (2011) hadde som intensjon å bidra til bedre innsikt i hvordan slektsfosterhjem som barnevernstiltak kan forstås som fenomen innenfor velferdstjenesten, i tillegg til å få informasjon om hvordan fosterbarn erfarer slektsfosterhjem. Funn i studiene hennes bekrefter mange av funnene til Holtan (2002) når det gjelder stabilitet og kontinuitet. Ungdommen viste til betydningen av de relasjonelle forholdene til familien og det normale med familiesituasjonen, mens barnevernstjenesten hadde en tørre betydning for de ungdommene som hadde en svak relasjon til fosterfamilien. I tillegg viser Thørnblad, i likhet med andre studier, at slektsfosterhjem opplever å få mindre tilgang til ressurser som veiledning, oppfølging og økonomisk støtte .

2.1.3 Fosterhjems plassering i slekt og nettverk- handlingsrom og dilemmaer

Jeg mener Holtan og Thørnblads forskinger er viktige utgangspunkt for å belyse viktigheten av å ha kjennskap til de forutsetninger som skal til for at en plassering lykkes, og hva det innebærer for barnevernstjenesten arbeid med oppfølging av plassering. Forskingen over viser i stor grad hvordan barna, foreldrene og fosterforeldrene ser på slektsplassering. På den andre siden er det sentralt at jeg tar med studie knyttet til saksbehandlerens perspektiv. På bakgrunn

av at det bare er gjort få studier i Norge med dette som utgangspunkt blir det vanskelig å generaliser, men det vil kunne bidra til å belyse enkelte utfordringer saksbehandlerne opplever i slektsplassering

Fosterhjems plassering i slekt og nettverk- Handlingsrom og dilemmaer, av Siv Anne Dimmen og Frøydis Trædal. Studien bygger på kvalitative intervju med saksbehandleres i barneverntjenestene. Studien bygger på intervju med totalt 7 saksbehandlere som har fosterhjemsarbeid som sitt ansvarsområde. Hensikten var å få frem hvordan saksbehandlere opplever handlingsrommet de hadde i en slektsplassering, og hvilke tema de var opptatt av innenfor slektsplassering. Funn i studie viset at det var tre områder som hadde betydning for at plasseringen ble vellykket eller ikke. Det første omhandlet om relasjonen mellom de involverte, det andre omgikk i hvilke grad barnet deltar i barnevernssaker og det siste området handlet om hvordan saksbehandlere og fosterforeldrene samarbeidet. Resultatene her kan ikke generaliseres, men de kan likevel være aktuelle for andre som arbeider med oppfølging av barn som bor i fosterhjem.

2.2 Sekundærlitteratur

Vigdis Bukhold er en av de mest sentrale forfatterne innenfor feltet barnevern og fosterhjem. Hun har spesialisert seg i klinisk psykologi, og har skrevet flere bøker om barnevernet. I boken ”*Fosterhjemsarbeid*” (2012) diskuterer hun ulike forhold knyttet til barneverntjenesten, fosterbarnet, biologiske foreldre og fosterforeldre. Her beskriver hun de grunnleggende begrepene som barnet beste og det biologiske prinsipp. Boken bygger på erfaringer fra praksisfeltet, og på forskning både i Norge og i Europa. I boken diskuteres ulike forhold knyttet til fosterbarn, den biologiske familien, fosterforeldrene og barneverntjenesten. Hun tar også opp problemstillinger som rolleforventninger, rekruttering og matching, betingelser for stabilitet og utføring og dilemma knyttet til samvær. Boken blir brukt som en sekundær kilde i oppgaven, som vil gi meg nyttig kunnskap om temaet.

I boken ”*Kunnskap og kompetanse i barnevernet*” (2015), som Bukhold har skrevet sammen med Inge Kvaran, her retter de søkelyset på juridisk og teoretiske grunnlag for forforståelse og utførelse av arbeid i barnevernssaker. Boken er sekundærkilde, og har gitt meg nyttige kunnskap om både fosterhjemsarbeid generelt og om slektsfosterhjem.

En annen sentral forfatter er Hege Sundt, hun har i samarbeid med fosterforeldre og erfarne fagfolk innenfor barnevernet skrevet boken ”*fosterhjemshåndboka*”(2012). Boken gir oss en

opdatert oversikt over sentrale bestemmelser i lovverk, retningslinjer, forskrifter, veiledning og i tillegg viser hun til forskning og praksis som er relevant for fosterhjemsomsorgen i Norge. På bakgrunn av dette anser jeg boka som svært relevant for min oppgave.

2.3 Vurdering av litteraturen

Gjennom litteraturstudie tar en utgangspunkt i allerede eksisterende forskningslitteratur. Det er derfor viktig å være kritisk til kildene jeg benytter meg av i oppgaven. Bøkene som blir presentert i teorikapittelet anser jeg som troverdig på bakgrunn av at flesteparten av dem brukes som pensum, bøkene er godkjent og gjennomgått av både forlag og korrekturlesere. En svakhet kan likevel være at noe av litteraturen er sekundærdata. Med dette mener jeg at teksten er bearbeidet og presentert av en annen enn den opprinnelige forfatteren (Dalland, 2012). Denne type data bør en likevel alltid vær kritisk til. Dette fordi det kan medføre at det kan være muligheter for misforståelser mellom måten jeg har valgt å benytte meg av informasjonen på, og det som opprinnelig var tiltenkt (Jacobsen, 2010).

I forhold til forskingen jeg har brukt må jeg stille meg litt kritisk til Amy Holtan doktoravhandling ”Barndom i fosterhjem i egen slekt”. Dette på bakgrunn av at forskingen er fra 2002. Fosterhjemsarbeid har hatt en utvikling siden den gang, så spørsmålet er om resultatene er like aktuelle i dag. I tillegg er forskingsresultatene fra 215 barn i alder 4-13 år, og resultatene vil derfor ikke representere hele gruppen, men jeg mener likevel at dataen som er brukt er aktuell for denne oppgaven. Dette med utgangspunkt i at de andre forskningene innenfor felte refererer til hennes forskning, og fordi de har kommet frem til mange av de samme resultatene.

Studie til Dimmen og Trædal må en også se litt kritisk på, dette fordi studie bygger på intervju med sju saksbehandlere. Resultatene vil ikke vær generaliserbare, men på den andre siden vil det gir det oss nyttig informasjon fra barnevernets synspunkt. Mye av forskingen og teorien underbygger også argumentene som saksbehandleren kommer med, dette er med på å styrke validiteten og påliteligheten av studie studiet.

3.0 Bakgrunn

3.1 Slektsfosterhjem i et historisk perspektiv

Det at barn skal vokse opp hos sine slektninger uten innblanding fra det offentlige, har en lang tradisjon tilbake i tid. Troen på at det offentlige kunne kompensere for familiens oppgaver og at plassering hos slekt representerte en negativ sosial arv, var holdninger som styrte barnevernets beslutninger mot slutten av 90-tallet (Thørnblad, 2011). Slegt som ønsket å ta vare på barn opplevde å måtte kjempe for å få barnevernets godkjenning (Holtan, 2002). I senere tid har kunnskapen og den faglige forståelsen knyttet til myndiggjøring og deltakelse i eget liv blitt dominerende i sosialfaglig arbeid (Haaland, 2014). På bakgrunn av dette innlemmes slektsplassering i barnevernets fosterhjemmer i ”forskriftene om fosterhjem”, hvor det står at: «Barnevernet alltid skal vurdere om noen i barnets familie eller nettverk kan velges som fosterhjem» (bvl §4, 1992). *Studier på sin side viser at vi har en lang vei å gå før vi klarer å omstille kunnskapen og de gode intensjonene til handling (Haaland, 2014).*

3.2 Barnevernets oppgave

Barnevernet har som hovedoppgave å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg i rett tid (Bunkholdt og Kvaran, 2015). I tillegg til dette har de ansvar for at barn og unge vokser opp under trygge forhold. I hovedsak skal barnevernstjenesten bidra til at barn skal bli boende hos egen familie gjennom hjelpetiltak jf bvl §4-4. Dette kan være tiltak i form av økonomisk støtte, råd og veiledning, støttekontakt og avlastning. Dersom hjelpetiltakene ikke er tilstrekkelig for å ivareta barnets behov må barnevernet gripe inn (Bunkholdt og Sandbæk, 2011). Dette kan skje i samarbeid med foreldrene (frivillig plassering) eller uten foreldrenes samtykke (tvangsvedtak). I fosterhjemsarbeid har det kommunale barnevernet ansvar for valg, godkjenning, veiledning og oppfølging til det enkelte barnet, i tillegg til å oppnevne en tillitsperson til barnet (Johansson og Sundt, 2008). Det statlige barnevernet har ansvar for rekruttering av fosterhjem og sørge for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning (Bufdir, 2013). Det statlige barnevernet har også til enhver tid ansvar for at det finnes tilstrekkelig med fosterhjem som kan ivareta barn med forskjellige behov (Bunkholdt, 2012). For å sikre et best mulig tilbud til det enkelte barnet, er det viktig med et godt samarbeid mellom de ulike instansene. Viktigheten av samarbeid blir også understreket i rundskrivet om fosterhjem (2003).

3.3 Juridiske perspektiv

Arbeidet barnevernet utøver er styrt etter lover som Barneloven, Forvaltningsloven og Barnevernsloven (Bunkholdt og Sanbæk, 2011). Den mest sentrale loven er barnevernsloven, som ble vedtatt i 1992 (Sundt, 2012). Det overordnede elementet i loven er at barna i første omgang skal hjelpes gjennom hjelpetiltak, og at dette i utgangspunktet skal skje i samarbeid med foreldrene (Bunkholdt, og Sanbæk, 2011). Dersom ikke hjelpetiltakene fører til noen endring i situasjonen, kan det iverksettes pålegg eller tvang. Dette er det Fylkesnemnda som vedtar, etter at barnevernet har fremmet sak om omsorgsovertakelse (Sundt, 2012). For at barnevernet kan fremme sak til Fylkesnemnda må de ha hjemmel i lov, med dette menes det at minimum et av vilkårene i barnevernsloven§4-12 må være oppfylt før man kan reise sak (Bunkholdt og Sanbæk, 2011).

Loven legger rammer for bestemmelser om å plassere barn i fosterhjem, samt definisjonen av fosterhjem og samvær mellom biologiske foreldre og barn (Sundt, 2012). Forskriftene om fosterhjem (2013) angir videre hvordan barnevernstjenesten skal følge opp lovhjemmelen.

Retningslinjene for fosterhjem pkt 6.6 omhandler fosterhjemsplassering i barnets familie eller nettverk (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004). I retningslinjene fremgår det dersom barnevernstjenesten anser det som mulig at barnets familie kan bli godkjent som fosterfamilie, må utredningene av deres egenhet gi samme omfang som for andre potensielle fosterforeldre og hjemmet må oppfylle de samme kravene som stilles til fosterforeldrene i fosterhjemformskiftene. Videre peker forskriftene på at en må ta hensyn til at disse familiene blir rekruttert på en annen måte og at veiledningen og oppfølgingen på tilpasses etter dette (Barne- og likestillingsdepartementet, 2004)

4.0 Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere den teorien, begrepene, metoden og modellene som skal underbygge problemstillingen i oppgaven.

4.1 Slektsteori - hva er slekt?

I dette avsnittet rettes søkelyset mot det spesielle med slekt. Jeg vil presentere teori som er relevant når barnevernet skal vurdere om et barn skal plasseres og følges opp hos slekt. Det er i barnevernsfeltet i dag mye fokus på kunnskap om tilknytning og tilknytningsteori, og langt mindre oppmerksomhet å forstå hva som skjer innad i familien (Haaland, 2014).

Begrepet slekt kan forklares med de relasjoner som i vid forstand kan tilbakeføres til biologiske bånd eller legale bånd som ektefelle eller adopsjon (NOU 2012:5). Kjernen i slektskapets er far, mor og barn, ekteskap/samboerskap avtalen binder partene sammen, i disse avtalene inngår det sosiale og kulturelle forventninger. Slektskapet er basert på en ide om at slekt oppfører seg på en bestemt måte ovenfor hverandre (Holtan, 2002, s.43-60). Slektskapet fører med seg solidaritet, som kjennetegnes med at begge er villig i å gi avkall på noe for den andres skyld (Bufetat, 2013). Slektsrelasjon er varig fordi den er uoppsigelig (Harris, 1990).

4.1.1 Slektsposisjon og relasjonelle historier

Det er to forhold som kan være viktig å sette seg inn i når en som ansatt i barnevernet skal arbeide med slektsfosterhjem. Det første er den formelle slektskapsposisjonen som plasseringen bygger på, den andre er den konkrete historien de involverte har hatt over tid.

En måte å analysere slektsposisjonene på er å ta i bruk Harris begreper *dirkete og indirekte relasjoner* (Harris, 1990). Med direkte relasjoner mener han den største forpliktelsen og de største emosjonelle båndene som er utviklet mellom medlemmene, av nåværende eller tidligere familiegrupper. I det daglige omtaler vi ofte denne gruppen som ”familiar”. Med indirekte relasjoner mener han inngiftet eller fjerne slakteringer. Det er personer vi til dagligdags kan omtale som ”å være i familie med”. Betydningen av disse relasjonene er i hovedsak kulturelle og ikke følelsesmessige (Harris, 1990).

I arbeide med å vurdere et muligens slektsfosterhjem, kan det være sentralt å ha kjennskap til den aktuelle historien til familien (Bufetat, 2014). En av teoretikerne som forsøker å belyse det som skjer innad i en familie er Janet Finch. Hun beskriver hvordan slektsrelasjoner oppleves som noe kvalitativt annerledes enn sosiale relasjoner (Finch, 1989). Med dette mener hun slektsrelasjonen viser i høyere grad til det moralske innholdet.

Videre beskriver hun assistanse innad i familien som et sentralt tema, og at forhandlingene dreier seg om den skjulte kommunikasjonsprosessen som bidrar til å skape en forståelse av hva slekten skal være for hverandre. Assistanse innad i slekten er et tema for forhandlinger på når det skal gis, av hvem, for hvor lenge og på hvilke måte (Finch, 1989). Hjelpen som ytes innenfor slektsnettverket er som oftest et resultat av tidligere erfaringer. Finch (1989) peker på at forpliktelser i fortiden vil ha stor betydning for handlingsvalg i fremtiden, et mønster av tidligere hjelp kan forklares med hvorfor akkurat den personen i slekten er den som vil ta seg av barnet. Det å stille opp for tantebarnet helt fra fødselen av er beskrivende for hvorfor det

akkurat er mors søster som vil bli fostermor for barnet. Desto nærmere slektsposisjonen personen befinner seg på i forhold til familien, jo større forpliktelser og mindre muligheter til forhandlinger vil personen ha (Holtan, 2002). Disse forpliktelsene bidrar til å danne og opprettholde personlig omdømme og sosial identitet i slektsnettverket (Finch, 1989). Det sentrale i Finch teori er forpliktelsen som et fenomen i slekt og hvordan vi skal forstå det. I prosessen med rekruttering av slektsfosterhjem blir det avgjørende å utforske hva kommende fosterforeldre selv vektlegger med forpliktelsen de står ovenfor.

4.2 Grunnprinsipper for barnevernsarbeid

Det er generelt sett enige om at barnevernet hviler på fem faglige prinsipper; barnets beste, det biologiske prinsipp, tilknytning og relasjonskvalitet, mildest effektive inngrip prinsipp og barnets medvirkning (Bunkhold og Kvaran, 2015). Jeg har valgt å ta for meg prinsippene om barnets beste, biologisk prinsipp og barnets medvirkning. Dette fordi prinsippene er med på å styre vurderingene og handlingene barnevernet gjør når de tar beslutninger knyttet til fosterhjemplassering. I betraktning av at grunnprinsippene gir uttrykk for ulike verdier og har ulike historikk, kan det i konkrete situasjoner tale for ulike løsninger som kan anses å være i konflikt med hverandre. Selv om prinsippene gjennom lovarbeid, regelverk og rettspraksis gis retningslinjer og veiledning for hvordan barnevernsansatte skal praktisere og forstå regelverket, er det utfordrende og krevende (NOU 2012:5) Dette både i forhold til å vurdere og avveie de enkelte prinsippene i hvert enkelttilfelle. Barnevernet må foreta konkrete vurderinger av den totale livssituasjonen til barnet.

4.2.1. Barnets beste

Barnets beste er en overordnet målsetning i all barnevernsarbeid jf bvl § 4-1. Begrepet kommer til uttrykk i blant annet barneloven og i FNs barnekonvensjon som ble innlemmet i norsk lovgivning i 1993 (Bunkholdt, 2012). Ut ifra prinsippet stilles det krav til at barnevernet må jobbe individuelt med hvert enkelt barn, og at de må gjøre en vurdering for hva som er det beste for det bestemte barnet og dets situasjon ut ifra faglig begrunnelse, styrt av ny forskning, systematisk kunnskap og endring i kulturelle normer (Bunkholdt, 2012). All handling i regi av barnevernet skal i utgangspunktet vurderes etter barnets beste (Bunkhold og Kvaran, 2015). Det vil ikke med dette si at det ikke er uproblematisk i praksis. Backe-Hansen problematiserer begrepet, hun viser til at standarden om barnets beste kan oppleves forskjellig. Dette er fordi vurderingen er komplisert, og baseres på en kombinasjon av juridiske, faglige og skjønnsmessige vurderinger (Backe-Hansen, 1993). Prinsippet «barnets beste» kan ses fra tre synsvinkler (Skivenes, 2003). Det første impliserer at barnets beste er å vokse opp hos sine

biologiske foreldre. Det andre innebærer kontinuitet i omsorg, som omtales som stabilitetshensyn. Det tredje handler om at barnets interesse skal prioriteres (Misund, 2014). Disse aspektene kan være motstridene, og det er forskjellige måter å forstå «barnets beste» prinsippet på (Misund, 2014). Forståelsen av hva som kan være barnets beste handler primært om å avveie ulike hensyn i en tid der kunnskap om barnets utvikling, samfunnets syn på barn og samfunnsutvikling for øvrig (Ellingsen og Østerhaug, 2014). Kunnskapsgrunnlagets for hva som er til barnets beste er usikkert og er preget av både verdier og kulturelle strømninger (NOU 2012:5). Dette får konsekvenser for barnevernet i form av at målsetningen i arbeidet er uklar og for generell, noe som skaper rom for ulike tolkninger.

4.2.2 Biologisk bånd

Prinsippene anser det å vokse opp hos sine biologiske foreldre som det beste for barnet (NOU 2012:5). Betydningen av prinsippet har blitt beskrevet i flere nordiske og internasjonale dokumenter. I St. Meld. Nr 40 (2001-2002) om barn- og ungdomsvernet. Barn, likestilling og inkluderingsdepartementet står det : *Tilknytning til biologisk foreldre er i seg selv en ressurs for barnet.* I FNs barnekonvensjon står det at *staten skal garantere at barn ikke blir skilt fra sine foreldre mot deres vilje.* FNs delegasjon artikkel 3 om beskyttelse av fosterbarn og adoptivbarn sier, *the firerst priority for a child is to be cared for by his or here own perents.* Gjennom dette kan man si at det legger sterke føringer for at en skal ta hensyn til det biologiske når man skal ta avgjørelser som omhandler foreldre og barn. Særlig viktig er det for de beslutningene som gjelder omsorgsovertakelse, samvær eller flytting, institusjon og fosterhjemsopphold (Bunkholdt og Kvaran, 2015).

4.2.3 Barnets medvirkning

I barnevernsloven jf. §6-3 står det at barn har rett til å uttale seg i saker som sentralt gjelder dem. Barnets mening skal tillegges særlig vekt på i samvær med barnets alder, modenhet, og skal styre barnets perspektiv, posisjon og rettsikkerhet (Bunkholdt, Kvaran 2015). Medvirkning har blitt et begrep som skal være dekkende for å få frem at barn skal ha innflytelse i alle de prosessene som barnet deltar i under sin kontakt med barnevernet (Bunkholdt og Kvaran, 2015). Det er både viktig og helt sentralt at barnet få ytre sin mening i forhold til hvor de ønsker å bo dersom de ikke lengre kan bo hos sine biologiske foreldre. Begrepet skal også sikre at barnet blir godt og skikkelig informert og hørt, i tillegg som det skal få anledning til å uttale seg i trygge omgivelser på en slik måte at de føler de blir lyttet - og tatt hensyn til (Bunkholdt og Kvaran 2015).

4.3 Tilknytning

Barnevernet i dag har mye kunnskap på tilknytning, og det er viktig i arbeid med barn (NOU 2012:5). Tilknytningen et barn har til viktige omsorgspersoner rundt seg omfatter en sammensetning av tanker og forestillinger, følelser og handlingsbegrep (Bunkholdt, 2012). Hovedpoenget er at det finnes en fast omsorgsgiver som er trygg og stabilt følsom ovenfor barns behov og ønske, og responderer på en slik måte at barnet opplever seg forstått og sett (Bunkholdt og Kvaran, 2015).

Barn som kommer i fosterhjem kan ofte komme i en posisjon der de føler på lojaliteten ovenfor sine biologiske foreldre (Bunkholdt og Sandbæk 2011). Det å skape en trygg tilknytning til slektfamilien kan da være utfordrende. Barn har behov for en trygg tilknytning for selvbildet og for barnets utvikling av de sosiale evnene (Nordhelle og Ohnstad, 2004). Tilknytning er nødvendigvis ikke bare mellom barn og fosterforeldre, det kan også være til miljøet rundt. Dersom barnet har en tante som bor i samme område, kan det føre til at barnet ikke trenger å bryte med venner, skole, fritidsinteresse osv. Holtan viser i sin studie (2002) til forskning at barn som flytter til slektsfosterhjem ofte flytter innenfor samme kommunen, kontra barn som kommer i vandige fosterhjem.

4.4 Barns behov- Stabilitet og kontinuitet

I lov om barnevernstjenesten (1992) er et av målene at barn skal oppleve kontinuitet i forhold til omsorgspersonene (bvl,1993). Kontinuitet kan beskrives som en sammenheng i livshistorien (Bunkholdt, 2004). Stabiliteten er også et viktig element i fosterhjemsplassing. Stabilitet betyr at de menneskene man har rundt seg gir barna forutsigbarhet i omsorgen og at de er til å stole på (Bunkholdt og Kvaran, 2015). Dette får vi gjennom å omgås med de samme menneskene i oppveksten, og senere i livet ved at man beholder de samme vennene og familie (Bunkholdt, 2004). For barn som er under omsorg kan det derfor anses som negativt for deres velferd, dersom de gjentatte ganger flytter og bytter omsorgspersoner. Dette bekrefter forskningen til Holtan (2002).

Ut i fra teoretiske perspektiv finnes det to hovedretninger som vektlegger kontinuitet og stabilitet ulikt. Det første perspektivet er objektrelasjonsteori, her legges det vekt på de biologiske forholde mellom mor og barn (Bunholdt, 2012). I tillegg vektlegger det betydningen av kontinuitet i utviklingen, det å bryte med biologisk bånd fremgår som uheldig (Bunholdt, 2012). I dette perspektivet hevder at det er de personene som er mest mulig stabile som kan dekke barns behov, dette er barnets tilknytningsperson uavhengig av biologisk bånd

(NOU 2012:5). Ingen av de to perspektivene har studie bak seg som gir oss avgjørende holdepunkt for valg. Det vil si at det er opp til hver enkel barnevernsarbeider å ta stilling til dette.

Slektsplassering har vist en større kontinuitet og færre brudd sammenliknet med ordinære fosterhjem viser Holtan (2002). Studiene viser også at plasseringene i slektsfosterhjemmene varer lengre enn andre plasseringer. Kontinuitet påvirker også identitetsutviklingen, vi formes gjennom fortiden vår og har behov for å vite noe om hvor vi kommer ifra (Bunkholdt, 2012). Mennesker som ikke lengre har noen de kjenner rundt seg, blir alene om sin historie og kan oppleve dette som veldig ensomt (Bunkholdt, 2012). I en slektsplassering vil man unngå dette, nettopp fordi barna har et biologisk bånd til familien fra før av.

4.5 Den sosialøkologiske utviklingsmodell- kartlegging av barnets sosiale verden

Når barnevernet skal vurdere om barnet skal plasseres i slektsfosterhjem, må de legge vekt på et helhetlig perspektiv i omsorgssituasjonen til barnet. Her må en se på hvordan de ulike systemene i barnets verden påvirker hverandre (Klefbeck og Ogden, 2005). Bronfenbrenner sin utviklingsøkologisk modell er sentral å legge til grunn her for å beskrive barnets situasjon. Modellen beskriver og analyserer barns oppvekst i et skiftende samfunn (Klefbeck og Ogden, 2005) Gjennom å ta i bruk hans perspektiv ser vi på personer barnet har i sitt nettverk, og hvordan de ulike systemene spiller inn i barnets sosiale verden (Bunkholdt og Kvaran, 2015). Modellen er omfattende, men et nyttig perspektiv å se ifra når en skal kartlegge nettverk i forhold til å se hvor de ulike ressursene og risikoen ligger.

Bronfenbrenner mener at man kan dele barnets sosiale verden inn i fire ulike system: mikro, meso, ekso og makro.. De ulike nivåene vil både påvirke barnet direkte og indirekte (Bunkholdt og Kvaran, 2015). De ulike nivåene lever i et avhengighetsforhold og påvirker hverandre uavhengig av om problemet i hovedsak ligger på et annet nivå (Fyrand, 2006). Jeg vil videre kort oppsummere de ulike nivåene.

I mikrosystemet finner vi de menneskene barnet har direkte kontakt med, og som de samhandler med i forskjellige sammenheng (Fyrand, 2006). Her finner vi de nære relasjonene som familie, venner, skole osv. I dette systemet får en kartlagt om barnet har kontakt med sine besteforeldre eller andre familiemedlemmer, og hvilke relasjon de har til hverandre. Mesosystemet dannes med utgangspunktet i relasjonene mellom personene i mikrosystemet

(Klefbeck og Ogden, 2005). Utviklingen til barn bygger på forutsigbarhet og følelsen av at verden henger sammen (Bunholdt og Kvaran, 2015). Eksempel på dette vil være forholdet mellom mor og bestemor eller tante, disse vil være to ulike system på mikronivå, mens samspillet dem i mellom vil være på mesonivå. Live Fyrand (2006) påpeker betydningen av dette og hvordan nivået ikke må ha forskjellige normer og verdier og de forskjellige personer må ha kjennskap til hverandre, og støtte hverandre. Ekosystemet vil ikke direkte påvirke av situasjonen, men det vil ha en indirekte påvirkning (Fyrand, 2006). Det kan defineres som formelle og uformelle miljøstrukturer (Klefbeck og Ogden, 2005). Eksempel på dette kan være familiens økonomi, skolen, ungdomsklubber osv. Makronivået er mønstrene av verdier, ritualer, tradisjoner, økonomiske forhold, klassestruktur, nasjonal stil og ideologier som eksisterer i en kultur og delkultur (Fyrand, 2006).

4.6 Familieråd

Familieråd er en arbeidsmetode for å sikre involvering av barn og for å mobilisere krefter hos familien og nettverket rundt, også i de tilfellene der barnet ikke kan bo hjemme (Bufetat, 2013). Det er en beslutningsprosess som gir familien og nettverket muligheten til å finne løsninger og å selv ta ansvar. Metoden ble opprinnelig utviklet i New Zealand på 1980 tallet, og brukes i dag i mange land både innenfor og utenfor barnevernet (Falck, 2006). I Norge brukes familieråd i hovedsak i barnevernet. I 2006 ble det gjennomgått en evaluering av metoden, resultatene viser positive effekt sammenlignet med andre metoder i fosterhjemsarbeid (Falck, 2006). Rapporten viste også at både foreldre, barnevernsarbeider og koordinator er fornøyde med metoden (Falck, 2006).

Hensikten med metoden er å rette søkelyset mot barnets deltakelse (Bufetat, 20013). Slettebø (2007) mener at familieråd er den metoden innen for sosialt arbeid som klarest kan kobles til Empowerment. Det grunnleggende i metoden er at et legges til rette for at både det offentlige profesjonelle og det uformelle familiesystemet kan bidra med viktig ferdigheter og kunnskap når det gjelder om å komme frem til den beste løsningen for barnet (Bufetat, 2013).

Gjennomføringen av familieråd i praksis er delt opp i ulike faser. Møte er forberedt, ledet og gjennomført ut fra en struktur, prosess og målsetning hvor hensikten er å diskutere seg frem til en plan med utgangspunktet i gitt problemstilling (Bufetat, 2013).

5.0 Drøfting

Jeg har frem til nå i oppgaven hatt en gjennomgang av de viktigste forskningsfunnene innenfor feltet, og sentrale kunnskapsgrunnlag knyttet til teorier og begreper i vurdering av slektsfosterhjem. Jeg vil videre i oppgaven bruke denne teorien og forskningen til å drøfte hvilke utfordringer og muligheter barnevernet står ovenfor i når de skal vurdere om barnets skal flyttes inn hos slekt.

5.1 Prinsippenes anvendelse i praksis

Begrepet «barnets beste» fungerer som et arbeidsredskap i det praktiske barnevernsarbeidet (Bunkholdt, 2012). Det å ha kunnskap om biologisk prinsipp og hva som er barnets beste er i seg selv utfordrende. Dette fordi begrepene er normative, det vil si at det er opp til den enkelte saksbehandler å fortolke det med utgangspunktet i egne ideer og forestillinger om hva som er en god familie (Ellingsen og Østerhaug, 2014).

Bunkholdt og Sandbæk (2013) hevder at barnets beste blir ivaretatt når barnets beste fortjeneste i avgjørelser som omfatter barnets liv. Derfor er en av de viktigste sidene med saksbehandling i alle barnevernssaker, å legge til rette for samtale med barnet og for å legge til rette for barns deltakelse (bvl, §6-3). Bunkholdt (2012) mener at barn ønsker å være mest mulig normale, dette er også en gjennomgående kommentar i flere kvalitative studier blant annet i Holtans studie (2002). Resultatene viser her at barn ser på det som normalt og bo hos besteforeldre, tante, onkel eller annen slekt fremfor i ordinære fosterhjem (Bufetat, 2013). En måte å forstå dette på kan handle om de Harris (1990) beskriver som dirkede relasjoner, slekten og barnet vil ha et større emosjonelt bånd og de vil føle en større tilknytning til hverandre i forhold til å ha samme normer og verdier. Dette kommer også frem i Bronfenbrenners modell, han sier at personer i mikosystemet ofte vil dele samme verdier og normer. Det er ikke bare det at barn ønsker å leve et normalt liv som er avgjørende i forhold til hva som er barnets beste. For at barn skal ha en god oppvekst, har de behov for stabilitet og kontinuitet (Bunkholdt og Kvaran, 2015). Gjennom å plassere barn i slekt har barn gode forutsetninger for å få det. Det at barn får vokse opp hos slekt danner i seg selv grunnlaget for kontinuitet. Finche (1989) pekte i slektsteori på betydningen av å kjenne til hverandres historie, de har felles opplevelser og kan dele minner. Barn som flytter til ”vanlige” fosterhjem vil miste muligheten for slik kontinuitet i livshistorien.

Ønsket om å plassere barn hos slekt omhandler også barnevernets tenking om det biologiske prinsipp (NOU 2012:5). Forsking på sin side viser til at barn som vokser opp hos slekt har mindre psykiske problemer (Holtan, 2002, Backe- Hansen, 2010). Dette kan handle om at de i utgangspunktet er mindre problembelastende, og at de har mindre atferdsvansker enn barn som kommer i forsterket fosterhjem. Det kan også handle om at det ligger en fordel i det å komme til mennesker de kjenner fra før og som det har et forhold til. Dette kan handle om det biologiske prinsipp, men det trenger nødvendigvis ikke gjør det. Det kan også handle om tryggheten av å flytte til noen en kjenner, og som de i utgangspunktet vet at er glad i dem.

5.2 Når kan slektsfosterhjem være en utfordring

Jeg vil i denne delen av oppgaven peke på enkelte utfordringer knyttet til å plassere barn i fosterhjem i slekt. I likhet med Thørnblad (2011) viser også Dimmen og Trædal (2013) i sine studier til at saksbehandleren føler at deres handlingsrom ovenfor slektsfosterhjem er mindre med oppfølging enn i nøytrale hjem. Hvordan partene oppfatter sin posisjon, kan påvirker hvor lett eller vanskelig det er å be om hjelp og hvor vanskelig eller lett det er for barneverntjenesten å komme til familien.

Et kriteriet for å velge slektsfosterhjem fremfor andre hjem, er naturlig nok at slektsfosterhjem kan gi barnet god nok omsorg. Usikkerheten i barnevernet har som jeg var innpå tidligere vært styrt av holdninger om sosial arv. At barns omsorgssituasjon er for dårlig, eller at barnet har atferdsproblemer, reflekterer ofte familien som helhet, ikke bare foreldrene. Dette kan forklares med at en ofte har en oppfatning at det er foreldrene til foreldrene eller andre familiemedlemmer som har skyld i at en har blitt som en har blitt. I enkelte saker ser barnevernansatte at belastinger som rusmisbruk og dårlig psykisk helse går i arv (Bufetat, 2013). Det vil likevel ikke være grunnlag for å stadfeste at slik er det i alle situasjoner. Gjennom å ta i bruk Bronfenbrenners sosialøkologisk modell vil en kunne kartlegge risikofaktorer, dette med fokus på mikro nivå. En vil kunne se hvor i barnets sosial nettverk det befinner seg på og hvordan det påvirker barnet. Dersom det kommer frem at noen barnet har nære relasjoner ikke har den omsorgsevnen som barnet trenger, kan en da utelukke en plassering.

Både i forskingen til Holtan (2002), Thørnblad (2011) peker de på komplikasjoner som kan oppstå ved slektsplassering, disse blir også referert til i bøkene til Bunholdt og Kvaran (2015) og Sundt (2012). For barnevernet blir det viktig å være bevist på disse for å kunne vurdere en eventuell slektsplassering.

Den første utforingen jeg skal vil ta for meg er forandring i rollen. Det gå fra å være en bestemor, onkel eller tante til å bli foreldre som må ta seg av det daglige omsorgsansvar for barnet kan by på nye utforinger for familien (Bunkholdt og Kvarven, 2015). En kan tenke seg at dette vil være særlig utfordrende og vanskelig for besteforeldre, barnet mister her sine besteforeldre og at besteforeldrene i mindre grad kan fylle besteforeldrerollen. Besteforeldre kan også befinne seg på et annet stadie i livet, der de er ferdig eller ikke klarer å håndtere de daglige oppgavene som følger med når en skal oppdra et barn. Dette kan skyldes helseårsaker eller andre forhold. Dette igjen kan påvirke den stabiliteten og forutsigbarheten et barnet har behov. Det er viktig at barnevernansatte snakker med slektsfosterhjemmet om endring i rollen, det vil da vær vesentlig at barnevernet bevisstgjøre fosterforeldrene før en godkjenningsprosess eventuelt vil settes i gang (Dimmen og Trædal, 2013).

En annen utfordring barnet kan møte på er konflikt, dersom historien før en plassering er preget av tillit, hjelp og støtte kan det øke muligheten for at både biologiske og fosterforeldrene bedre tåler utforingen knyttet til situasjonen. Dersom konfliktnivået innad i familien er høyt, kan barnet oppleve en spenning knyttet til lojalitet. I slike tilfeller kan det være til barnets beste å få avstand fra familien. Det kan også handle om situasjoner der slektsfosterhjemmet ikke kan beskytte barnet mot å møte foreldrene, eller at barnet blir tvunget til uønsket samvær utover det som er avtalt. Slektsfosterhjem kan også gjøre det vanskelig for barn å legge en vond tid bak seg, dette fordi slekt kan minne barnet på fortiden. Nyere forskning understeker at forholde mellom slektsfosterhjem og de biologiske foreldrene kan være svært kompliser (Backe- Hansen, 2010). En av faktorene til dette kan handle om rolleforandring mellom fosterforeldre og biologiske foreldre. Det at en mor må si nei til sin datter når hun står på døren for hun vil besøke sitt barn, kan både vær sårt og vanskelig. Slike dilemma er reelle, og er styrt av samværsordningen (Dimmen og Trædal, 2013).

Modellen til Bronfenbrenners vil være et godt redskap i slike situasjoner, dette for å kartlegge slike fordeler og ulemper. Det vil kunne skape en helhetlig oversikt over hvor en som barnevernsarbeider burde starte i arbeide med barn, og hvilke hensyn som må tas.

Det sist punktet knyttet til utfordringer handler om åpenhet mellom barnevernansatte og fosterfamilien. Slektsfosterhjem kan være mindre åpen for barneverntjenesten fordi de ikke ønsker den kontrollen det medfører å bli fosterhjem. En mulig forklaring på dette kan være overgangen det vil ha for familien, fra å være et privat hjem til å bli et offentlig hjem der barnevernet skal drive tilsyn og kontroll i hjemmet, noe som kan være en stor overgang for

familien. Dette igjen kan føre til at barneverntjenesten får mindre innsyn i familien, og familien igjen vil få mindre hjelp enn de i utgangspunkt ville trenge. Dette bekrefter også flere studier blant annet Back- Hansen (2010) og Thørnblad (2011). De konkluderer med at slektsfosterhjem får mindre opplæring, veiledning, økonomisk støtte og oppfølging enn vanlige hjem. På den andre siden utaler slektsfosterhjemmene at de ønsker mer oppfølging og veiledning fra barnevernet (Dimmen og Trædal, 2014)

I NOU (2012: 5, s 93) for *bedre beskyttelse av barns utvikling* står det at utvalget peker på at slektsfosterhjem skal møtes med samme krav til samarbeid med barnevernstjenesten. En utfordring her kan være at barnet allerede har bodd hos familien en stund før barnevernet fikk omsorgen. Dersom barnevernet vurderer at fosterfamilien ikke evner å gi barnet den omsorgen som det trenger, kan dette være et stort dilemma. Barnevernet kan da komme i en situasjon der de ser seg nødt til å flytte barnet enda en gang, til en familie de ikke kjenner, fordi de mener slekt ikke har den omsorgskompetansen som trengs.

5.3 Hvilke muligheter står barnevernet overfor i slektsfosterhjem

Jeg har i det overordna pekt på utfordringene barnevernet har i vurderingsfasen knyttet til å plassere et barn hos slekt. Jeg vil heretter se nærmere på mulighetene barnevernet har i denne prosessen. Den teoretiske innfallsvinkelen er viktig å ha med seg når en skal undersøke hva som skjer av forhandlinger innad i en familie, men også hvilke holdninger barnevernet har til slektsfosterhjem er med på å påvirke. I intervjumateriale til Dimmen og Trædal (2013) kommer det frem en generell positiv holdning til plassering i slekt blant saksbehandlerne. Både i kartlegging og i bruk av slektsfosterhjem er en avhengig av at både barnevernstjenesten, Bufetat og andre instanser har en positiv holdning til slike plasseringer. De må ha en reell tro på at denne type fosterhjem kan innebære en særlig fordel for barnet. Uavhengig av hvordan barneverntjenesten kommer i kontakt med slektsfosterhjemmet, må en på lik linje med andre plasseringer vurdere familien. Dette blir gjort gjennom den ordinære godkjenningprosessen, med møter, hjemmebesøk og innhenting av lege- og politiattest (Bufetat, 2013)

Finch (1989) påpekte i sin slektsteori at de som befinner seg nærmest posisjon til barnet vil føle større forpliktelser. I en eventuell slektplassering vil dette være besteforeldre og eventuelt søsken til biologiske foreldre. Studie underbygger denne hypotesen, de viser til at i de fleste tilfeller er det besteforeldre på mors side som blir fosterhjem (Holtan 2002, Thørnbald 2011). Dette vil igjen by på andre utfordringer, besteforeldre vil være eldre, og i flere

tilfeller vil de være uføre, ha dårligere økonomi og helse (Bunkhold og Kvaran, 2014). Dette bør likevel veies oss mot den tilknytningen som barnet og besteforeldrene allerede har etablert, med grunnlag i tilknytningens betydning for barnet. Følelsen av å vokse opp i en familie der en ikke føler tilhørighet kan vær en stadig påminnelse og at en ikke hører til.

I noen tilfeller kan det være at barnet allerede har noen i slekt/nettverket som allerede er en støttespiller for barnet, dette vær eksempel besøkshjem eller støttekontakt. Her kan Bronfenbrenner utviklingsmodell være sentral, nettopp for å se på hvor i barnets sosiale verden denne type beskyttelsesfaktor ligge, og hvilke betydning de har for barnet. Slektsfosterhjem kan skape en forenklet hverdag på mesonivå, fordi slekt ofte har samme verdier, normer og kultur. I en eventuell slektplassering vil bruddet i barnets sosiale verden virke mindre dramatisk i forhold til å plassere de hos ukjente (Holtan, 2002). En viktig vurdering om barnet skal flytte til familie er at slekt er der gjennom hele livet. Dette åpner for at barnet får en kontinuitet og en stabilitet, som bidrar til at barnet får en sammenhengende livshistorie. Forskning viser til i tilfeller der barn blir plassert hos slekt, viser hjemmene seg å være mer stabile over tid (Holtan, 2002, Thørnblad 2011). Om plasseringen i slekt er det beste for det enkelte barnet, må barnevernet vurdere ut ifra den konkrete situasjonen. Dersom slektsfosterhjem viser seg å være stabile, vil barnet få oppnå stabil omsorgssituasjon samtidig som det vil kunne bevare kontinuitet i barnets liv.

Når barnevernet skal vurdere og kartlegge et potensielt slektfosterhjem, er brukervedvirkning sentralt. Brukervedvirkning i denne sammenheng vil i hovedsak innebære at barna og foreldrene får komme med innspill, ønsker og forslag om mulige fosterhjem (Bufetat, 2013). Her vil barnets medvirkning være vesentlig, dette med bakgrunn i at det er deres livssituasjon dette gjelder. Dersom barnet ønsker og bo hos bestemor eller tante bør deres meninger legges særlig vekt på. Det er også viktig at foreldrene i hele prosessen involveres, og at deres ønsker og meninger blir tatt hensyn til og vektlagt.

Hvordan finner en frem til mulige fosterhjem i slekt og nettverk? Det kan være vanskelig for barnevernet å komme i en posisjon til familien, med tanken på den sårbare situasjonen de befinner seg i (Bunkholdt, og Kvaran, 2015). Likevel vil kvaliteten av samarbeide både blant biologiske, og mulige slektsfosterhjem være vesentlig (Dimmen og Trædal, 2013). Jeg presenterte i teoridelen familieråd som metode når må flytte fra sine biologiske foreldre. Forskning viser til positive bruk av metoden (Falck, 2006). Hensikten med familieråd er å mobilisere krefter og at familien selv skal ta ansvar, dette med hensikt i barnets deltakelse.

Metoden kan anses som god nettopp på grunnlag av at barnet selv får medvirkning i egen livssituasjon, noe som er et av barnevernets grunnleggende prinsipp. Det at barn kan få ytre sin mening i forhold til deres fremtidige bosted, kan vær avgjørende for at plasseringen er vellykket. Samtidig legger familieråd føringer for å dempe konfliktnivået i familien, dette med utgangspunkt i at familien klarer å etablere ett samarbeid. Ut fra dette må en ta i betraktning at familieråd ikke vil være hensiktsmessig i alle tilfeller, dersom det er store konflikter innad i familien kan i enkelte tilfeller være uhensiktsmessig.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg fosterhjem i slekt som et potensielt fosterhjem når barn i unge ikke lengre kan bu hos sine biologiske foreldre. Jeg har gått inn på kunnskapsgrunnlag som kan vær særlig nyttig i vurdering om barnet skal flytte til slekt. På bakgrunn av oppgavens begrensing valgte jeg å gå nærmer innpå slektsteori. Dette for å få et overordna blikk på hva slekt innebar, jeg har gjennom Finch prøvd å belyst hva som skjer innad i en familie. Jeg mener dette perspektivet er viktig å ha med seg når barnevernet skal inn å vurdere og kartlegge hvor barnets skal vokse opp, samtidig som det gir barnevernet en bedre forståelse av hvorfor akkurat det medlem i familien ønsker å ta vare på barnet. Vider tok seg for meg sentrale prinsipper som barnevernet jobber ut ifra, jeg har forsøkt å gjør rede for disse prinsippenes betydning i praksis og hvordan de kommer til uttrykk i slektsplassering.

Målet med fosterhjemsplassing generelt er at barnet skal få stabilitet og kontinuitet i oppveksten, jeg har i oppgaven drøftet hvordan dette kan bli ivaretatt gjennom slektsplassering. Jeg har gjort rede for Bronfenbrenners utviklingsmodell. Jeg mener hans modell er et viktig verktøy i kartlegging og vurderingsfasen for å se om det finnes noen i nettverket til barnet som barnet kan bu hos. Modellen jeg også nyttig for å se på hvor på de ulike nivåene risikofaktorene og beskyttelsesfaktorene ligger, og i hvilke grade dette påvirker barnet.

Jeg drøftet ulike utforinger barnevernet kan stå ovenfor når de skal vurder om barnet skal bo hos slekt. Jeg har gjennom forskning og teori forsøkt å belyse disse utforingene, samtidig som jeg har prøv å komt med konkrete eksempel på hvordan disse utforingene kommer til uttrykk i praksis. Hvordan disse utforingene kommer til uttrykk og i hvilke grad er avhengig av hvordan barneverntjenesten, fosterforeldre, og biologiske foreldre samarbeider og hvilke relasjon partene har til hverandre. Til slutt i drøftingen tok jeg for meg hvilke muligheter barnevernet

hadde i slekt plassering, dette med utgangspunktet i familieråd som viser seg å ha gode resultat i praksis og som bygger på mye av prinsippene barnevernet jobber etter. I arbeidet med denne oppgaven har jeg konkludert med at slektsfosterhjem viser seg å være en god plassering for mange barn, men det vil ikke dermed si at det vil passe for alle.

Litteraturliste

Backe- Hansen, E. Egelund, T. Havik, T (2010). *Barn og unge i fosterhjem – en kunnskapsstatus*. Hentet den 20 April. 2016 fra:
http://www.nova.no/asset/4330/3/4330_3.pdf

Barne- og likestillingdepartementet. (2004). *Retningslinjer for fosterhjem* (Rundskriv Q-1072B). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retningslinjer-for-fosterhjem/id572930/>

Bufdir (2013). *Veiledning og oppfølging av fosterhjem*. Hentet fra :
http://www.bufdir.no/Fosterhjem/Veiledning_og_oppfolgning_av_fosterforeldre/

Bufetat (2013). *Fosterhjem I slekt og nettverk- Artikkelsamling*. Hentet den 20 april. 2016 fra
http://www.bufdir.no/Global/Fosterhjem/Brosjyrer/1/Fosterhjem_slekt_netverk_artikkelsamling.pdf

Bunkholdt, V. (2012). *Fosterhjemsarbeid fra rekruttering til tilbakeføring*. 3 utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Bunkhold, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. 1 utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Bunkholdt, M. & Sandbæk, M. (2011). *Praktisk barnevernsarbeid*. 5. utg. Oslo: Gyldendal Norske Forlag.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Dimmen, S, A. Trædal, F. (2013). Fosterhjems plassering i slekt og nettverk- Handlingsrom og dilemma. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. Hentet fra:
https://www.idunn.no/tnb/2013/03/fosterhjemsplassing_i_slekt_og_netverk_-_handlingsrom_o.

Ellingsen, I, T. Østerhaug, R, S. (2014). *Barnevernets brennpunkt*. Stavanger: universitetsforlaget

Falck, S. (2006). Hva er det med familieråd? Samlerapport fra prosjektet: "Nasjonal satsing for utprøving og evaluering av familieråd i Norge". Oslo: Nova-rapport 18/06.

Finch, J. (1989). *Family obligations and Sociology*. Cambridge: Polity Press.

Forskrift om fosterhjem (2003). Fastsatt av Barne- og familiedepartementet 18. desember 2003 med hjemmel i lov av 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester § 4-22 tredje ledd. hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-12-18-1659>

FNs konvensjon om barnets rettigheter.(Barnekonvensjonen) Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnekonvensjonen-kortversjon-norsk/id87582/>

Haaland, B, A (2014). *Kunnskapsgrunnlag for rekruttering i slekt og nettverk*. Hentet fra:
<http://www.bufdir.no/Global/Barnevern/Faglige%20retningslinjer,%20veiledere/slekt%20og%20nettverk%20veileder/KUNNSKAPSGRUNNLAG%20FOR%20REKRUTTERING%20I%20SLEKT%20OG%20NETTVERK.pdf>

Harris, C. C. (1990). *Kinship*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Holtan, A. (2002). *Barndom i fosterhjem i egen slekt*. (Doktoravhandling) Tromsø: Universitetet i Tromsø.

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaringer*. 2. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Johansson, M. & Sundt, H. (2008). *Fosterhjemshåndbok*. Oslo: kommuneforlaget.

Lov om barneverntjenester (Barnevernloven) av 17. juli 1992 nr. 100. Hentet 11.04.16 fra:
<http://www.lovdatab.no/all/nl-19920717-100.html>

Meld. St. 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg. Fosterhjem til barns beste. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-17-20152016/id2478130/>

Misund, B. I. (2014) Beslutningsteoretiske perspektiver på beslutningsprosesser i barnevernstjenesten, i Ellingsen, I. T. & Østerhaug, R, S. (red). *Barnevernets Brennpunkt- beslutningsgrunnlag i beslutninger* (1 utg., s 57-93). Oslo: Universitetsforlaget.

Nordhelle, G. & Ohnstad, A. m.fl. (2004). *Psykologi for sosial- og helsefag*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

NOU 2012:5 (2012). *Bedre Beskyttelse av barns utvikling*. Oslo Statens forvaltningstjeneste.

Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/>

Skivenes, M. (2003). *Et innlegg mot det biologiske prinsipp i barneverntjenesteloven*,

Tidsskriftet Norges barnevern nr.1:23-25

St. meld. Nr 17 (2015-2016). Trygghet og omsorg- Fosterhjem til barns beste. Henta fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/aca456569b1d41e9abd37a2a8038637e/no/pdfs/stm201520160017000dddpdfs.pdf>

Sundt, H (2010). *Fosterhjemshåndboka*. Oslo. Kommuneforlaget.

Thørnblad, R. (2011) *Slektsfosterhjem- offentlig tiltak i private hjem*. (Doktoravhandling)

Tromsø: Universitetet i Tromsø